

Täysistunto

Keskiviikko 30.3.2022 klo 14.01—17.14

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 31/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään se 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskusteluun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Mikkonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.47 **Sisäministeri Krista Mikkonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on käsillä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisesta. Voimassa olevan pelastuslain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahtuttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti. Pelastuslaissa säädetään tulipalojen jälkiraivauksesta, vartioinnista ja jälkitorjunnasta sekä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisista pelastussuunnitelmista. Onnettomuuksiin varautuminen ja onnettomuuksien vahinkojen minimointi on sekä tärkeää että ajankohtaista niin ihmisten turvallisuuden kuin ympäristövahinkojen torjumiseksi.

Arvoisa puhemies! EU-direktiivi, niin sanottu säteilyturvallisuusdirektiivi, velvoittaa jäsenvaltioita luomaan järjestelmän säteilyvaaratilanteiden hallintaa varten. EU:n komissio on antanut Suomelle säteilyvaaratilanteiden hoitamista koskevan perustellun lausunnon säteilyturvadirektiivin täytäntöönpanosta. Komissio on todennut, että se ei ole pystynyt selvittämään, onko Suomessa luotu kansallinen säteilyvaaratilanteiden valmiusjärjestelmä ja onko sen ylläpidosta määrätty asianmukaisilla hallinnollisilla säännöksillä. Suomen hallitus on ilmoittanut EU-komissiolle, että tulipalojen jälkiraivausta ja vartiointia sekä jälkitorjuntaa koskevaa pelastuslain 40 §:ää on tarkoitus täsmentää pikaisesti, ja sitä tässä nyt tehdään. Jatkossa kohteen omistaja olisi velvollinen huolehtimaan tulipalon lisäksi säteilyvaaratilanteen tai muun onnettomuuden jälkiraivauksesta ja vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Kuten nyt, pelastustoiminnan päättymisajankohdan ratkaisee jatkossakin pelastustoiminnan johtaja ja antaa pyydettyä päätöksen kirjallisesti. Pelastustoiminnan johtaja ilmoittaa päätöksestä kohteen omistajalle, öljyvahingossa öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja jatkossa säteilyvaaratilanteissa myös Säteilyturvakeskukselle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 33/2022 vp

Arvoisa puhemies! Voimassa oleva pelastuslain 48 § velvoittaa tekemään ulkoisen pelastussuunnitelman erityistä vaaraa aiheuttaviin kohteisiin. Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Ulkoinen pelastussuunnitelma on tehtävä muun muassa ratapihalle ja satama-alueelle, jolle on tehtävä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain mukainen turvallisuusselvitys.

Hallitus on antanut esityksen uudeksi laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta elikkä niin sanotun VAK-lain sekä siihen liittyvät lait ja asetuksen. Kyseisen lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alussa, ja samalla kumoutuvat voimassa olevat VAK-asetukset ja ratapihojen turvallisuusselvitys poistuu.

VAK-uudistuksesta johtuen on välttämätöntä päivittää pelastuslain mukainen ratapihoja koskeva ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite ja määrittää vaarallisten aineiden ratapihat uudelleen säilyttäen nykytilanne. Pelastuslakiin lisättäisiin asetuksenantovaltuutus ratapihan määritelmän osalta, ja ratapiha määriteltäisiin sisäministeriön asetuksessa ulkoisista pelastussuunnitelmista. Vaarallisten aineiden kuljetuksen uudistuksen johdosta ulkoinen pelastussuunnitelma olisi tehtävä satama-alueelle, jossa toiminnanharjoittajan tulee laatia uuden vaarallisten aineiden kuljetuksen lain 34 §:ssä tarkoitettu turvallisuusselvitys.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen.

14.52 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministeri Mikkoselle hyvästä esittelystä. Tässä pelastuslain 40 ja 48 §:n muuttamisessa on kyse muun muassa juuri siitä omistajan velvollisuuden laajentamisesta koskemaan tulipalojen lisäksi myös näitä säteilyvaaratilanteita ja muun onnettomuuden jälkiraivausta ja vartiointia, ja muutenkin esitykset tuntuvat ihan järkeenkäyviltä ja kannatettavilta.

Oikeastaan, kun keskustelussa on pelastuslaki ja pelastajat ja tässäkin tietysti haetaan sitä, että resursseja olisi tehokkaasti siellä, missä niitä eniten tarvitaan, niin kysyisin ministeri Mikkoselta, minkälaisia toimenpiteitä hallitus on nyt tehnyt.

Tämä akuutti pelastajapula nousi esille oikeastaan aika nopeastikin viime vuonna sen myötä, että yhtenä suurimpana tekijänä akuuttiin pelastajapulaan oli aiemmin varallaoloon perustuneiden paloasemien muuttuminen ympärivuorokautisiksi, miehitetyiksi paloasemiksi ja niin poispäin. Silloin tuotiin esille, että esimerkiksi seuraavan viiden vuoden aikana yksin Uudellamaalla tarvitaan yli sata uutta pelastajan virkaa normaalin poistuman lisäksi, ja kansallisella tasolla kyseessä on jopa 1 000 uutta virkaa noin 1 400 eläköityvän pelastajan lisäksi tämän kuluvan kymmenen vuoden aikana vuoteen 2030 mennessä.

Käytännössä valtio vaatii pelastuslaitoksilta lisää iskukykyä, mutta rahaa koulutuksen järjestämiseen ei ole ollut riittävästi. Tilanne on hyvin nurinkurinen, sillä koulutuksen järjestäminen on ollut nimenomaan valtion vastuulla. Helsingin Pelastuskoulun tulevaisuudesta aluehallinnon yhteydessä on puhuttu, mutta se iso kysymys on tietysti se, onko meillä riittävästi rahaa näiden pelastajien ensin kouluttamiseen ja sitten palkkaamiseen, ja toivoisin, että tässä, kun käsittelyssä on pelastuslaki ja pelastajat, ministeri Mikkonen voisi meille kansanedustajille ja muille täysistuntoa seuraaville hieman tätä tilannetta ja tehtyjä ratkaisuja avata, sillä tiedän, että te olette tätä hallituksen keskuudessa myös läpikäyneet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Autto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 33/2022 vp

14.54 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! On todella tärkeää, että pelastuslaki on Suomessa ajan tasalla, ja on syytä ministeri Mikkosta ja hänen koko ministeriötään ja esikuntaansa kiittää siitä, että tämä lakiesitys eduskuntaan tuodaan. Ministeri käytti myös hyvän esittelypuheenvuoron siitä, että tämä esitys liittyy myös vaarallisten aineitten kuljetuksesta ja vaarallisten aineitten varastoinnista annetun lainsäädännön muuttamiseen, joka on juuri parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä.

Tosiaan tässä mielessä on tärkeää, että nämä tällaiset äärimmäisten vaarojen ja äärimmäisten uhkatilanteitten varalle laadittavat lainsäädännöt, joilla luodaan prosessit, joilla esitetään niitä uhkia realisoitumasta, ovat Suomen osalta kunnossa. Meillä toki tietysti standardit ovatkin olleet hyvällä tasolla, mutta on todella tärkeää, että ne pidetään kaiken aikaa niin hyvinä kuin mahdollista.

Arvoisa puhemies! Todella siis maailmalla voidaan nähdä hirvittäviä esimerkkejä tilanteista, joissa tämänkaltaisen varautuminen on laiminlyöty. Niinkin lähellä kuin vaikkapa Libanonin Beirutissa muistamme muutaman vuoden takaa tilanteen, jossa iso osa koko kaupungista tuhoutui räjähdyksessä, kun siellä, ainakin ilmoitusten mukaan, lannoitteeksi tarkoitettu aine sitten sataman varastossa vuosia lojuttuaan räjähti ja aiheutti täydellisen sekä inhimillisen että myös koko kansakunnalle taloudellisen katastrofin. Elikkä tässä mielessä on todella tärkeää, että nämä lait ovat Suomessa kunnossa ja tällaista vaaraa ei suomalaisille muodostu.

Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen puhui hyvin niistä asioista, mitkä liittyvät enemmän niihin konkreettisiin arjen turvallisuuskysymyksiin. Ihmisten kannalta ihan arkipäiväisiä onnettomuuksia, tulipaloja ja niin edelleen, edelleen sattuu, ja edelleen pelastajia tarvitaan joka puolella maata, ja tosiaan ihan ministeriön omienkin arvioiden mukaan meillä uhkaa vuosikymmenen loppua kohti jo tuhannen, jopa 1 500 pelastajan akuutti pula, joten tämä edustaja Heinosen kysymys oli enemmän kuin perusteltu, että ministeri vähän valotaisi niitä toimenpiteitä, joita hallitus on jo tehnyt, ja ajatuksia siitä, mitä askelmerkkejä pitää asetella, jotta päästään tilanteeseen, jossa tämä pelastajapula ei realisoidu vaan kaikille suomalaisille ympäri laajan kauniin maamme tarjotaan ne puitteet, joissa voimme elää todeksi sitä, että Suomi on aidosti maailman turvallisim maa.

Arvoisa puhemies! Uskon, että tässä myös on todella tärkeää ihan paikallinen vpk-toiminta, jossa kylvetään siementä otolliseen maaperään siltä osin, että nuorille viriää ajatus siitä, että pelastajan ammatista saattaa myöhemmin tulla ihan se oma ura ja elämäntehtävä ja lähdetään alalle kouluttautumaan. [Puhemies koputtaa] Toisaalta nämä paikalliset vpk:t ovat myös todella tärkeitä kumppaneita siellä sopimuspalokuntien ja sopimuspalokuntalaisten taustalla. Mitä hallitus on tehnyt tämän toiminnan vahvistamiseksi Suomessa edelleen?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Salonen.

14.57 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että kaikin mahdollisin keinoin näinkin merkittävien onnettomuuksien riskiä voidaan vähentää, ja ennalta ehkäisevä toiminta on siinä tietenkin ensisijaisessa asemassa. Tämä koskettaa omaa kotiseutuanikin erityisesti kahdesta kulmasta: niin Rauman satamaa, jossa myöskin vaarallisia aineita kuljetetaan, kuin lähellä olevan Eurajoen Olkiluodon ydinvoimalaakin, joten erityisen suurella ilolla huomioin sen, että turvallisuutta, ympäristöturvallisuutta ja alueen väestön, asukkaiden turvallisuutta pyritään parantamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 33/2022 vp

Onnettomuudella tässä jälkiraivauksen ja vartiointin osalta tarkoitetaan esimerkiksi huomattavaa päästöä, tulipaloa, räjähdystä tai muuta ilmiötä, joka seuraa ydinlaitoksen, tuotantolaitoksen, kaivannaisjätteen jätealueen, ratapihan tai satama-alueen toiminnassa esiintyvistä hallitsemattomasta tilanteesta ja joka voi aiheuttaa ihmisten terveyteen, ympäristöön tai omaisuuteen kohdistuvaa välitöntä tai myöhemmin ilmenevää vaaraa ja jossa on mukana yksi tai useampia vaarallisia aineita taikka kaivannaisjätteitä.

Oikeastaan oma huoleni kiinnittyy tämän jälkiraivauksen ja vartiointin osalta tähän. Vaikka lakipykälässä todetaan, että tämä 40 § astuisi voimaan, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä, niin pidän kuitenkin Suomea pienenä maana, ja voisiko sanoa, että vaade tällaisten onnettomuuksien jälkiraivaukselle ja vartiointille ja olemassa olevalle osaamiselle esimerkiksi säteilyn osalta on minusta aika kova, ja se tulee nyt sitten osin kohteen omistajan huolehdittavaksi.

Olisin kysynyt, onko ministerillä tietoa siitä, onko meillä osaamista laajennettavaksi niin, että voimme varmistua siitä, että kohteen omistaja todella kykenee esimerkiksi säteilyvaaratilanteen jälkiraivaukseen ja vartiointiin niin, ettei tietenkään vaarana siellä tätä raivausta suorittavia mutta ei myöskään sen alueen väestöä. Perinteisesti me olemme ajatelleet, että säteilyturva on sellainen asia, jossa meillä on Suomessa hyvin keskitetty osaaminen, ja siksi nyt, kun sitä tässä laajennetaan, haluan tästä varmistua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Guzenina.

15.00 Maria Guzenina sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässähän korjataan nyt epäkohtaa, josta EU:n komissio on Suomelle antanut perustellun lausunnon, ja siksi nämä 40 ja 48 §:t nyt tässä muutetaan. Tämä on hyvä asia. Tämä olisi pitänyt varmasti jo aiemminkin tehdä.

Eli esityksen mukaan kohteen omistaja olisi velvollinen huolehtimaan tulipalon lisäksi säteilyvaaratilanteen tai muun onnettomuuden jälkiraivauksesta ja vartiointista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä.

Tässä nyt tämä ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 22 eli tämän vuoden aikana, mutta sitten ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat muutokset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan vasta vuoden 23 alussa samaan aikaan vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain kanssa. Ja kysyn nyt ministeriltä: kun tässä on nyt pieni viive tavallaan sinne — ei tässä montaa kuukautta ole, mutta joka tapauksessa — niin onko kenelle annettu selkeät ohjeistukset siitä, miten näitä lakeja tullaan soveltamaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Semi.

15.02 Matti Semi vas: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että meillä on tämmöistä ennaltaehkäisevää vaarallisten aineiden säilyttämiseen liittyvää kartoitusta riskitekijöistä ja saadaan asioita sillä tavalla paremmin ennakoitua.

Edustaja Heinonen nosti pelastuslaitoksen työntekijöiden tarpeen ja sen tilanteen siellä, mikä on tietenkin tärkeä asia kokonaisuuden kannalta.

Jäin pohtimaan tämmöisten saastuneitten maa-aineiden puhdistusmekanismia ja sitä, kuinka laajasti sitä Suomessa tehdään. Itse olen jossakin vaiheessa työelämässä ollut tämmöisen kanssa tekemisessä, ja en ole kovin monessa paikassa tavannut semmoisia alueita,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 33/2022 vp

mihin on rakennettu, missä puhdistetaan näitä saastuneita maa-aineita ja sen jälkeen, kun ne ovat puhtaat, ne hyödynnetään johonkin muuhun käyttöön. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Mikkonen, olkaa hyvä.

15.03 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustajille hyvistä puheenvuoroista. Todellakin tämä pelastajien määrän turvaaminen, mikä tässä keskustelussa nousi esiin, on ensisijaisen tärkeätä, ja me tiedämme, että koulutustarve on suuri. Tästä on suunnitelmat nyt jo tehty, koulutusmääriä on lisätty, mutta tämä on tietysti semmoinen pitkäaikainen projekti, jonka tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä saisimme koulutusmääriä sillä tavalla tasaisesti nostettua nykyisestä, että voimme tätä vajetta korjata. Ja tässähän nyt esimerkiksi tälle vuodelle ja viime vuodelle on jo näitä koulutusmääriä lisätty, ja sitä kautta halutaan sitä määrää kasvattaa.

Tässä tosiaan tuli esille tämä vaarallisten aineiden kuljetuksen laki ja sitten muutos tähän pelastuslakiin tämän osalta. Elikkä ajatus on, että nyt kun tämä vaarallisten aineiden kuljetuslaki on käsittelyssä, niin se muutos tapahtuisi samanaikaisesti: kun se uusi laki tulee voimaan, niin sitten tästä laista se sama kohta poistuisi. Asia olisi silloin hoidossa, mutta se tulisi sen toisen lain kautta. Ja sen takia näissä pykälissä on eriaikaiset voimaantulomiset, kun tämä säteilyturvaan liittyvä jälkihoito on sitten todellakin, niin kuin tässä tuli esille, se asia, mihin direktiivi meitä velvoittaa, ja tällä pykälämuutoksella laitamme nyt sen kuntoon niin, että voimme olla varmoja, että tämäkin asia on hoidossa. Sitten toimijoiden tulee huolehtia, että heillä on tähän liittyvää osaamista, jotta voimme taata turvallisuuden myös näissä tilanteissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.